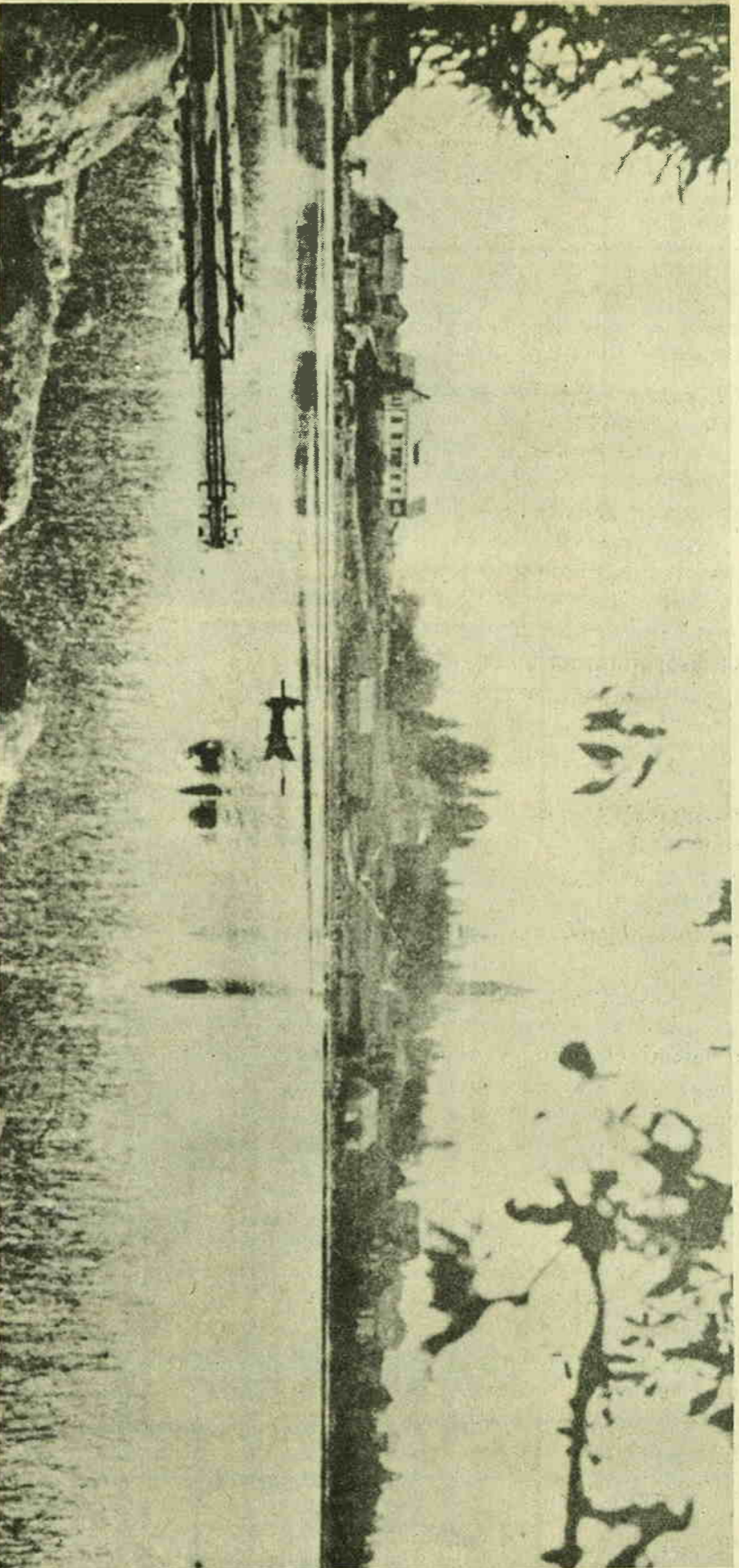
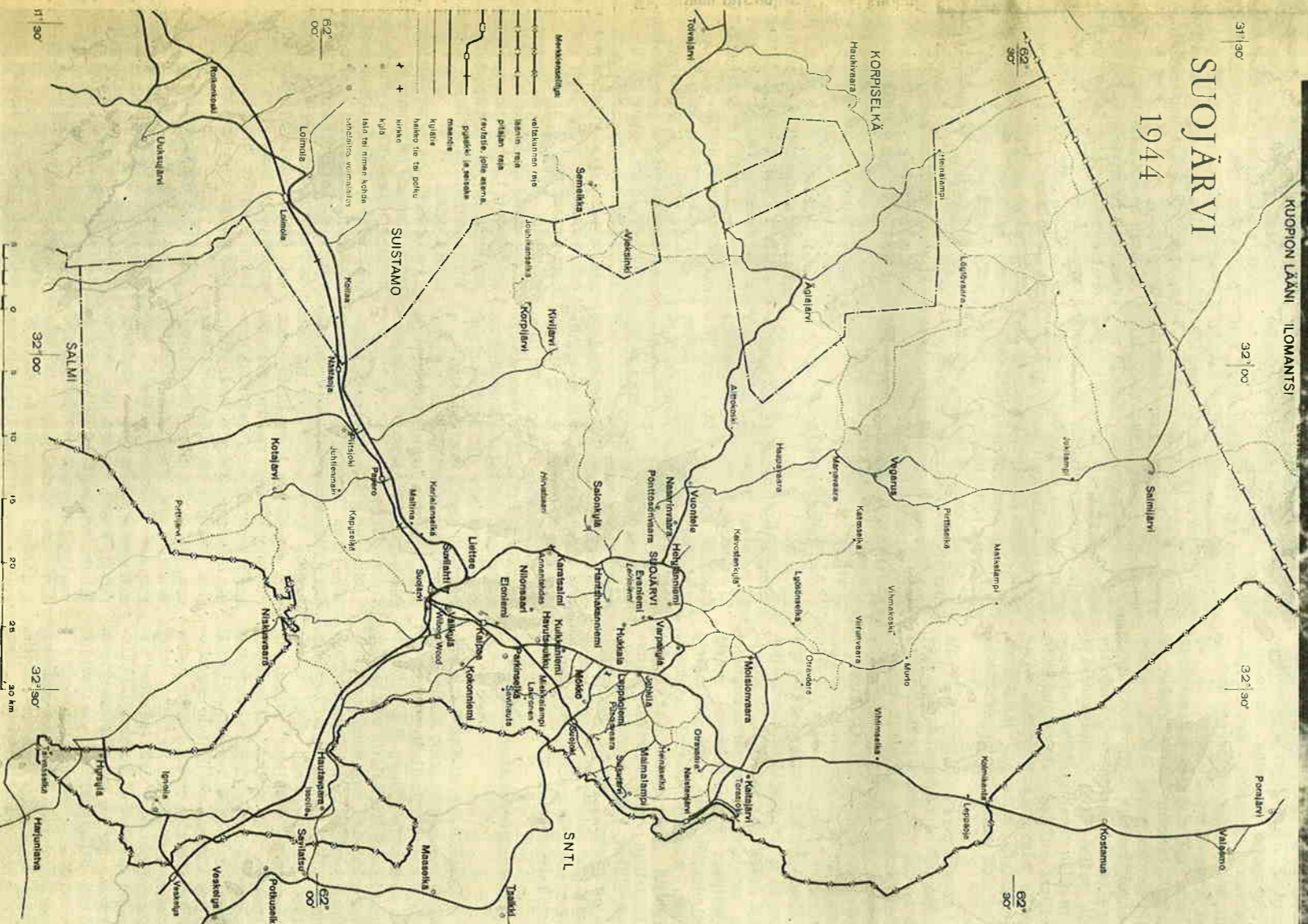

Pitäjä pitäjältä

SUOJÄRVI

Suojärven Varpakylän maisemaa.

SUOJÄRVI
1944

Suojärven pitäjä oli Viipurin läänin ja samalla koko luovutetun alueen suurin pitäjä, jonka maapinta-ala oli lähes 3.500 km². Pohjoisessa Suojärvi rajoittuu Ilimantsin suoseutuun ja etelässä Salmin korpiseutuun. Länsirajana on Suojärven kuntaan aikaisemmin kuulunut Korpiselkä ja Suistamo sekä idässä valtakunnan raja. 1700-luvun alussa on Suojärveen kuulunut kaksi kylää Tuupovaarasta (Ollöjä ja Luutalahji) sekä Ilimantsin Luusvaara. Aluemeneyksistään huolimatta oli Suojärven pituus pohjois-eteläsuunnassa kokonaista 100 km ja leveys runsaat 60 km. Tuolta valtavaltta aluelta löytyi suuria korpien ja rämeiden muodostamia saloja, kauniita vaaroja ja mäkiä sekä runsaasti puroja ja jokia, järviä ja lampia. Suojärven länsi- ja osaksi pohjoisosa kuuluivat lahojen erämaaseutujen alueeseen. Siitä vastoin Varpakylän—Hyrskylän alue oli viljavampaa ja kasvilisusudeltaan rehevämpää. Ero johtui maaperän moreenin laadusta.

Suojärven pitäjässä toimi v. 1939 kolme seurakuntaa, Annantehtaan ja Suojärven ortodoksiset seurakunnat, joiden yhteinen jäsenmäärä lähentelee kymmentuhatta ja Suojärven evluterilainen seurakunta, jonka jäsenmäärä oli v. 1939 5.761. Lisäksi Suojärvellä sen voimakkaasti teollistuksessa rautatien tulo jälkeen 1920- ja 1930-luvulla oli eri arvioiden mukaan ainakin 5.000—6.000, toisten arvioiden mukaan 8.000—9.000 muualta Suojärvelle hanketöihin saapunutta, jotka eivät olleet kirjoissa Suojärvellä. Näin todellinen asukasluku ennen telvisotaa kohosi noin 21.000—24.000 henkeen.

Suojärven liikenne suuntautui vesiväyliä seuraten aina itsenäisyyteemme saakka Ääniselle. Suomen itsenäistyminen ja rautatien tulo Suojärvelle merkitsi kaskenkaato- ja eränkäyntikulttuuriin räjähdysmäistä muutosta. Kun Suojärvellä 1910 oli maatalousväestön osuus 99,6 % asujaimistosta, sen osuus v. 1939 oli enää vain 36,5 %. Vastavaastasi teollisuusväestöä oli 1920 vain 3 % mutta 1939 kokonaista 47,3 %. Suojärvi muuttui vajaa 20:ssä vuodessa puhtaasti maatalouspitäjäksi eräiksi teollistuneimmaksi pitäjäksi Viipurin läänin alueella.

Teollistuminen merkitsi myös tienoston parantumista ja autojen tuloa Suojärvelle. Eräiden tietojen mukaan Suojärvellä oli v. 1939 ennen rekisteröityjä autoja Viipurin läänissä. Tärkeimmistä maanteistä on mainittava ennen muita Korpi-selkään ja Suistamoon johtavat tiet, jotka tekivät renkaan

Jatkoa 2. siv.

PEKKA LEUKKONEN: SUOJÄRVEN KUNNALLISTOIMINTAA itsenäisyyden alkuvaiheista sotavuosien

Itsenäisyyden alussa voimaan tulleen kunnallislain nojalla tuli kunnan päättäväksi eli-
meksi kunnanvaltuusto, entisen kuntakokouksen asemesta, kun taas toimeenpano kuun-
lui kunnallislautakunnalle (nyk. kunnanhallitus). Valtuuston ja kunnallislautakuntien
päättöksistä ja toimenpiteistä oli seurauksena kunnan kehitys.

Suojärven kunnan itsenäisyys alkoi korvesta, puitten varjosta, suurten soitten takana
asuvista valkuasukkaista, jotka saivat niukan leivän metsästä kaatamalla sitä kaskeksi,
polttamalla ja äkynytämällä kyksen pellon. Särvin saatiin sannaon metsästä, kuten riista ja
marjat sekä järvistä kalat. Vähäinen kaja haki ravintonsa vapaasta luonnosta antaen kas-
vattajalleen maidon ja lihan. Asunnot kovaa talvea varten hakattiin hongasta.

Suojärveläisten lahjoitusmaataaton-
poikien varsinainen itsenäisyys alkoi
vuonna 1922, kun Suomen valtio luo-
vatti peltäntökyriä täysin omistuso-
ksensa jo kokonaan maksetuille ja
vuoslyymenää aikaisemmin muodo-
tetuille tiloille. Lamponodit, jotka näi-
ten tilojen viljeilyä kutsuttiin, olivat
vähälle näitä tiloja vuosilyymenää
lunaan omistusoikeutta.

Nyt tilojen tultua itsenäisiksi, nä-
kivät muun Suomen yrittäjät teol-
lisuusmiehekkä metsän putteen
seessä ja syntyi valtava teollisuus.
Metsä alkoi varttua rahaksi, tava-
raksi, kauppa alkoi. Näin oli Suo-
järvi taas löydetty. (Ensimmäinen
Suojärven löytämisen tapahtui, kun
Annantehdas perustettiin). Alkoi
tulla uusia asukkaita ja muodostui
uutta asutusta. Uudet asukkaat ni-
mittivät entistä "alkuasukkaksi".
Tuli rautatie ensin Loimolaan 1920
ja Suojärvelle 1923, muuttama vuo-
sia myöhemmin Naisjärvelle.
Kuntaan tuli monenlaisia yrittäjiä
sekä myönteisiä että kielteisiä.
Kaikesta huolimatta kunnamme ta-
lous, elämä ja kehitys, joka itse-
näisyyden alussa mainittiin usein
100 vuotta muun Suomen kehityk-
sestä jäljellä olevaksi, oli 20 vuo-
den kuluttua jo monilla aloilla kul-

kenut ohi edelle toisten kuntien.
Silloin oli "Sampo" meidän päivä-
läisemme.

Suomen itsenäistytyä

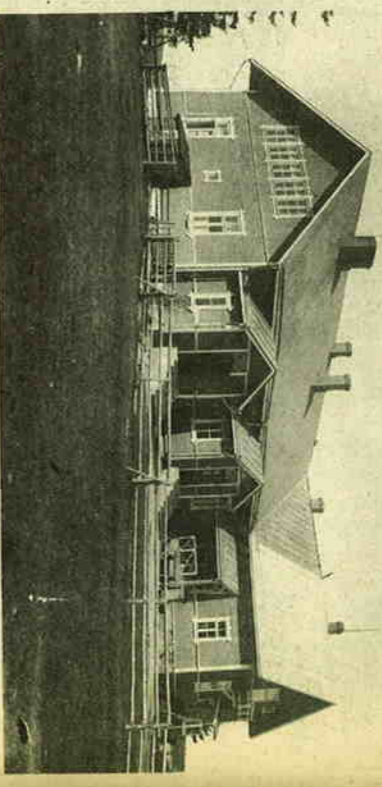
laajeni kunnallistoiminta monien
uusien lakien ja asetusten toimeen-
panoista. Näitä olivat torpparilaki,
köyhäinhoito ja muut huoltolaki,
oppivelvollisuuslaki, kansakoulu-
laki, telalaiset verotuksen uudis-
tus ja monet muut lait.

Lain määräykset ja asetukset
otettiin tarkoin harjoitavaksi ja
toimeenpantavaksi silloin kun
mahdollisuudesta riitti. Verotus tai
paremminkin veronperintä oli sil-
loin paljon jäljellä kehityksestä ja
näin ollen useat erilaiset verova-
vohiset kulivat ulosotomiesten
edellä saavuttamattomissa. Ve-
ronperintä tapahtui jälkikäteen
edellisen vuoden tulojen perusteel-
la.

Kunnallinen rakentaminen
oli vilkaista. Entisiä kansakouluja laa-
jennettiin ja uusia rakennettiin,
vuokrakouluja korjattiin tarkoi-
tustaan vastaavaksi koulunoneis-
toksi. Samoin oli kunnallisten toi-
miolojen laita. Kunnallistoimisto oli
toiminut vuokrakouluissa vuoteen
1928. Mainittu vuoden lopulla os-
tettiin ja kunnostettiin maanvilje-
llyä Jaakko Savinapöytä Maistiselä-
la maalaristo kunnallistoimistoksi
käsitteen kokoushuoneen, kaksi
toimistohuonetta ja kunnankirjuriin
(nyk. kunnansihteerin) asunon.
Tehtiin uusi sauna. Karjansuojat
muutettiin varastotiloiksi ja he-
vosstalliksi, jossa kunnan eri luot-
tamusmiehet pitivät hevostaan,
joita he käyttivät saapessaan
uusin pikkiäkkin matkoilla kokou-
siin talvisalkoina.

Kunnantoinimiston siirto

Sykyyllä 1931 otettiin käsiteltä-
väksi kunnantoinimiston siirto Lep-
pälmeeseen tai Suvilahdeeseen. Lopuk-
si päädyttiin siihen, että kunnan-
toimisto pysytettäisiin edelleenkin
Varpakylässä, vain kunnanvaltuus-
ton kokoukset pidettäisiin Suvilah-
dessa. Näin jatkui alha vuoteen
1939 marraskuuhun asti, jolloin
olosuhteet muuttivat tilanteen.
Tosin v. 1937 tehtiin valtuustossa
päätös kunnantoinimiston siirrosta
Suvilahdeeseen ja sitä varten valmisti-
tti ajamukainen toimitalo kokous-
huoneineen ja virkailijoiden asun-
toineen. Jo täällin oli siihen tehty
kunnanjohtajan virka-asunto sa-
moin palasena, autohallit 3 palo-
autoa varten kylväustorneineen.
Yksi palokouluin oli jo hankittu
vuotta aikaisemmin, samoin 3
korkeatehoista moottorivastua,
jotta kuljettiin kuorma-autoilla.
Toimitalo valmistui syyskuussa
1939, mutta yltään kokousta ei en-

Varpakylän kansakoulu.

nähty siinä pitää, kun sodan pöly
alkoi salamoida 30.11.39.

Sota-ajan pommituksissa oli ky-
settiin kunnantalo pahoin vaurioi-
nut ja emähtettiin vain osittain
korjata vuosina 1943 - 1944, kun se
oli taas jätettävä.

Kunnan väkiliuvun kaavassa tuli
myös kansakoulunjen tarve. Samoin
tarvitsi terveydenhuolto omat lai-
toksensa kuten lääkärin talot vas-
taanottiluoneen, kunnansaira-
lan, kulttuuritalon sekä kuu-
nalliskodin. Kaikkia näissä pä-
kennuksissa kysyttiin suuria raa-
omia. Kunnanvaltuusto sai melkein
säännöllisesti kokoontua joka kuu-
kautsi ja kokoukset kestivät myö-
hään yönön ja toiset kokoukset pi-
dettiininkin 2-päiväisinä, sillä asioi-
ta riitti ja puhunnistakin oli puole-
ta ja vastaan. Toisinaan tingittiin
tinkimisen vuoksi menoeristä, jot-
ka jo asetusten noudattamisen kan-
nalla olivat välttämättömiä. Kun-
nanvaltuutetujen lukumäärä oli
vuodesta 1934 alkaen 35, joista 2
naisia.

Puheenjohtajat

Kunnanvaltuuston puheenjohtaji-
na toimivat Timo Hokkinen, Simo
A. Harakka, E. M. Eskelinen, Pauli
Tulehmo, Johannes Karppanen, Ni-
kolai Karpin ja viimeiset kolme
vuotta Pauli Tulehmo. Hän toimi so-
ten aikana kunnan hoitokunnan pu-
heenjohtajana. Valtuusto kokoontui
söhen aikana vain kerran.
Kunnallislautakunnan esimiehenä
ovat itsenäisyyden aikana toimi-
neet Ivan Koivunen, Jaakko Maisti-
nen, Johannes Karppanen, Iivo
Honkala ja Erkki J. Heino. Kun-
nanjohtajan virasta keskeytettiin ja
sitä vartenhan oli jo huoneistot
kunnan uudessa toimitalossa.
Köyhäinhuoltolautakunnan puh.
johtajana toimi Jeger Vilokinen ja
vuodesta 1936 lähtien Johannes
Kuismala.

Rakennuslautakunnan puh. johta-
jana toimi Benjamin Tervas ja kun-
nan rakennusföiden valvojana
Jaakko Kyttönen. Tämä oli tuttu
pari Suojärven kunnalliskuvassa.
Suuren työn teki vuokratalokunta
ensin torpparien ja mäkitypäläis-
ten luomaistamiskokouksissa, jolloin
puh. johtajana toimi Semen Käihö-
nen. 30-luvulla alkoi vuokratoimi-
kunnalle uusi urakka jolloin useita
satoja maanvuokralaisia anoi
maanvuokramaksujen tarkkista-
mista, koska vuokra oli vuokra-
laiden mielestä kohtuuton. Maan-
vuokralautakunta ja sen jälkeen
asutuslautakunta, jolle lain edel-
lyttäminen maanvuokra-asiat siir-
rettiin, saivat tehdä töitä noin puo-
li vuotta. Ensimmäisessä oli

ottettava selvälle, kuuluko kyse-
nen alue maanvuokralain edellyt-
tämäksi mäkitypäläiseksi vai ei.
Tämä taas määräytyi sillä, olko
ensimmäinen alueen vuokraaja
katsottava ruunimilijisen työn teki-
jäksl. Vastia tämän jälkeen otettiin
maanvuokra-asia selvitetäväksi.
Vuokratoimikunnan puh. johtajana
toimi Vilho Kamara ja asutuslau-
takunnan puh. johtajana Gabriel Sa-
lovaara.

Kunnan asutuslautakunnalla oli
rinnassa töitä uusien tilojen muo-
dostamisessa varsinkin Annanteh-
taan alueella, jossa oli entisen An-
nantehdan työläisille ja näiden pe-
rillisille muodostettava asutus-
lat. Samoin asutuslautakunta lu-
pakkohuonekaupassa myytyjä tiloja
ja hankki näille tiloille uudet asuk-
kaat.

Kunta osti huutokaupoissa ja
muulakin tavoin metsäaloja. Suu-
rin alue oli kunnalliskodin maatia
300 ha. Hoitoa varten perustettiin
kunnan kintelistilautakunta, jonka
puh. johtajana toimi Stepan Leuk-
kunen. Hän toimi myös kunnan pit-
käaikaisena metsäilautakunnan puh.
johtajana kuuluen samalla jäsenenä
ylli kymmenen vuotta kunnanval-
tuustoon ja moniin muihin kunnalli-
siin luottamustoimiin.

Taksoituslautakunnan puh. johta-
jana toimi Toivo J. Utriahnen. Val-
tion verolautakunnan puheenjohta-
jana toimi Pauli Tulehmo. Tulehmo
oli myös terveydenhoitolautekun-
nan puh. johtajana. Tulehmo
puh. johtajana toimi Ivan Tsutsu-
nen. Kansakoululautekunnan puh.
johtajana oli Toivo J. Utriahnen.
Kansakoululautekunnalla oli töitä
lupitrien got ja tarkistukset olivat
kunkausittain pidettävien kokou-
sien aiheina.

Poliittikka ei juuri esiintynyt
kunnallisessa toiminnassa, vaikka
kehitys nimenomaan Suojärvelle
oli valtava. Kunnanvaltuustossa ei
koskaan suoritettu suhteellista
vaalia. Oliko tämä kehityksen jarru
vai vauhdityövä, sitä ei silloin tui-
lut ajatelleeksi. Nykyään näyttää
puoluepoliittikka olevan "pääelin-
keino" myös kunnallisessa elä-
mässä, mikä on tuomittavaa.

Virkamiehiä

Mainitsen lopuksi myös kunnan
virkamiehiä. Näistä mainitsen pri-
käikäisen kunnansihteerin Erkki
Anttilan. Hän kasvoi työn mukana.
Hänen lähdeyään jatko Heikki
Tuomi tunnollisesti kunnansihtee-
riä.

Ulosotomiehenä toimi Benjamin
Tervas pistimän ajan itäisessä

Sopii vain kysyä kouluneuvos Lauri Pelkosen tavoin:
»Missä määrin Suojärven hitaasti kasvanut honka olisi koi-
tunut pysyvään aineelliseen ja henkiseen vaurastumisen vipu-
simeksi, se jäi näkemättä, koska salojen ja sahjojen Suo-
järvi oli niin pian jätettävä.» — P. H.

Suojärven ympäri. Muista teistä mainittakoon Kaitojärvelle
ja sitä edelleen rojalde suuntautuva tie sekä Suojärven ase-
man seudulla Hautavaaran kautta Hirsylään suuntautuva
tie.

Suomen itsenäisyyden aikana tehtiin Suojärvellä voimal-
lista työtä teiden parantamiseksi. Kun vielä v. 1923 ei joka
kylään ollut edes kunnan hevosietä, oli vain kinttopolkuja,
alkoi v. 1939 olla tie kaikkiin kyliin.

Suojärven alueella oli kyliä kolmisenkymmentä. Useat ky-
lät olivat pieniä, vain muutamien talon muodostamia. Toi-
set taas suuria, joissa saattoi olla kaksikin keskustaa. Suo-
järvi oli jaettu v. 1939 23:een koulupiiriin ja toiminnassa
oli mainittuna vuonna 23 ylä- ja 25 alakansakoulua. Suo-
järven yhteiskoulu aloitti toimintansa 1938, aluksi Lietteen
Välkilylän kansakoulussa, mutta pian kohosi Suvilahteen
ajamukainen oma koulurakennus.

Edellä jo viittasin Suojärven voimakkaaseen teollistumiseen.
Rautatien tuloon jälkeen alkoi teollisuuslaitoksia, lähinnä
sahoja, syntyä kuin liukuhihnalla. Niinpä v. 1939 oli toi-
minnassa 9 suurempaa vienitshacaa. Lisäksi kotitarvesahoja
useita. (Tämän lehden palstoilla on tarkempi kuvaus Suo-
järven sahateollisuudesta.)

Suojärven vanhin teollisuuslaitos on ollut kuitenkin Annan-
tehdas, josta maininta tässä yhteydessä lienee paikallaan.
Annantehdas, joka aloitti toimintansa jo v. 1814, poltti ma-
sunoitaan lähes sata vuotta tuottaen Suojärven järvisiä
nostetusta malmista rautaa: takki- ja kankirautaa esim. v.
1855 kokonaisia 3.000 tonnia, mikä jäikin Annantehdään
vuosi- ja vuorokausittain.

Teollisuuslaitoksista ei sovi unohtaa myös Wilborg Woodin
rakennuttamaa voimalaitosta Hirsylän Jugakoskeen, josta
vedettiin 35 km pitkä voimajohto tehtaahan Suvilahdessa ole-
ville laivoiksille, laatikoketehtaalille ja puuhiomo- ja kartonki-
tehtaalille. Suojärvellä toimi myös leipomolia ja useita myl-
lyjä.

Sopii vain kysyä kouluneuvos Lauri Pelkosen tavoin:
»Missä määrin Suojärven hitaasti kasvanut honka olisi koi-
tunut pysyvään aineelliseen ja henkiseen vaurastumisen vipu-
simeksi, se jäi näkemättä, koska salojen ja sahjojen Suo-
järvi oli niin pian jätettävä.» — P. H.